

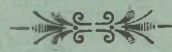
ՀԱՅԲԱՐԱԹԵՐԸ

ՄԲ ՁՄԳ ՄՄԳ

ԿՐԸՆԻԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԼԵԿՈԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԸ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԻԱՐԱՆԻ

ՀԱՍՈՒՆԵԱՆ ՏԳԱՐԱՆ
ՀՈՌՎՄ

1. Կարողիկե Արձագանգը առ այժմ կը հրատարակուի ի Հռոմ: Առաջին վեցամսեայի քաժանորդագիւնն է մեկ մեհիս անոնց հաւեար որ ի Կ. Պօլիս՝ Կարողիկոսարանի մեջ, իսկ ի գաւառս՝ Եպիսկոպոսարաններու կամ Առաջնորդարաններու մեջ կ'ուզեն քաժանորդագրուիլ: Ուղղակի Հռոմ դիկելու հաւեար՝ Չորս (4) Փրակք է: Հասցեն է. Collegio Armeno, 31 S. Nicola da Tolentino. Roma — Երբ ի մօտ Կ. Պօլիս փոխադրուի, ծաւալն ու ձեւը, ինչպէս նաեւ քաժանորդագրութեան պայմանք վերջնականապէս պիտի ձշդուին: — Մեկ թիւը՝ մեկ դանեկան է:

2. Արձագանգը կը հրատարակուի Եւրոպ օրերը:

3. Խնքագրութիւնս պարտաւորեալ չէ անպատճառ կամ նոյնութեանը հրատարակելու իրեն դրկուած ո՛ր էր յօդուած:

4. Ստորագրեալ յօդուածոց պատասխանատուութիւնը անբողբոյժին կը մնայ գրողներուն վրայ:

5. Դամակ եւ յօդուածներ կը դրկուին ուղղակի խնքագրութեան:

6. Ձեռագիրներ եւ չեն դարձուիր:

7. Ծանուցեանց հաւեար մասնաւոր պայմանադրութիւն կը կատարուի:

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆՔ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱՔԱՔԱՔԵՐՔ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առաջին Տարի

7 Հոկտեմբեր 1911

Թիւ 16.

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ԵՒ ԳԵՐԵՐՁԱՆԻԿ ՀՈԳԵՒՈՐ ՏԻՐՈՋ

Նոր Հովուական Թղթոյն Վրայ

Խորհրդածութիւն մը

Հաւատարիմ իր բնաբանին՝ « Սէրն Քրիստոսի ստիպէ զմեզ », մեր արժանաւոր Հայրապետն կուգայ զեղուլ իր բարեպաշտութեան, հայրազորով սրտին զգացումներն, հրաւիրելով իր հօտը նմանելու այն կրօնասիրութեան, որոյ ապացոյցն տուաւ Սպանիա ազգովին՝ վերջին համաժողովի մէջ: — Ս. Հաղորդութեան, Ս. Քահանայապետի և Նուիրապետական իշխանութեան հանդէպ Սպանիացին այս առթիւ հանդիսապէս միացուց սէր, հպատակութիւն և յարգանք: Այս երեք կէտերու վրայ Հովուական Թուղթը տաք, կտրուկ և շինիչ խորհրդածութիւններ կ'ընէ:

Եւ ս'ըքան իրաւամբ. Ս. Հաղորդութիւնը՝ խորհուրդներու կեդրոնն է, որով և որուն համար դրուած է երկրիս վրայ քահանայութիւնը շարունակ միջնորդելու համար Աստուծոյ և մարդկան մէջ, միացնելու համար բոլոր տիեզերատարած բազմութիւնն հաւատացելոյ ի մի և նոյն Յիսուս Քրիստոս: Քրիստոսի բնական Մարմինն կը զուգուի իր խորհրդաւոր մարմնոյն՝ տիեզերատարած հաւատացելոյ շաղմութեան՝ Եկեղեցւոյ հետ. « Զի՛ք քառի եւ զի՛ վայելոյզ զի քնակին եղբարք ՚ի միասին » (Սղմ. ճլր. 1): Ահա այսպէս Յիսուսի շինած քաղաքը՝ շնորհաց գետախաղաց սոռատութեամբ կը խայտայ, կը յորդէ և կ'առագանէ մարդկան հոգիները:

Բայց այս քաղաքը՝ որ է Եկեղեցին՝ բարոյական մարմին մ'է, յորում տարբեր ու անհաւասար անդամներ աղիտադիտուած շատ մը խաղալեօք կը զանգին ՚ի մի մարմին Քրիստոսի, որով նա է գերբնական և ճշմարիտ ընկերութիւն մը, յորում ըստ տուչութեան Հոգւոյն Սրբոյ կայ Առաքելոյ, Վարդապետաց, հովուաց դաս մը, որ կը մատուցակէ, կ'առուցանէ ու կը վարէ մնացած մասը: Այս կարգադրութեամբ է որ կայ նախապետական մարմին մը Քահանայից, ասոնցմէ վեր Եպիսկոպոսաց ու վերջապէս Ս. Քահանայապետի, որ է Քրիստոսի փոխանորդ, յաջորդ Պետրոսի վիմրն՝ Հիման Ս. Եկեղեցւոյ, — Ս. Հաղորդութեան ջերմեանդութեան վայելչօրէն կը միանան յարուսի և հպատակութեան զգացումներն առ Ս. Քահանայապետն: Ս. Հաղորդութիւնն՝ կը զանգէ ՚ի Քրիստոս անտեսանելի շնորհաց ազդեցութեամբ ճշմարիտ հաւատացեալներն. Քահանայապետական իշխանութիւնն կը ժողովէ ՚ի Քրիստոս նոյն հաւատացեալներն ազդեցութեամբ տեսանելի իշխանութեան, որ հիմն է Յիսուսի շինած Քաղաքին՝ Եկեղեցւոյ: Տեսանելի և անտեսանելի կեանքը, որով կ'ապրի Եկեղեցին և իրոք քանաւոր երկիր մը կը պսղաքեռէ ՚ի փառս Աստուծոյ շնորհօք և օրինօք, սրբութեամբ և բարեկարգութեամբ, Եկեղեցւոյ գերբնական կազմակերպութեան բովանդակութիւնն է: — Քահանայական կարգը Ս. Հոգւոյն մատուցակներն կուտայ, այս կարգն է որմէ խորհուրդներն գետաղնաց կը յորդեն « մեզ ի ջրոյն կենաց », այս կարգը Ս. Հաղորդութեան, Քրիստոսի քնակաւ մարմնոյն կ'իշխէ և առ այն կը տանի բոլոր հաւատացեալներն միւս խորհուրդներով. կարգի լրումն կ'ամբողջանայ Եպիսկոպոսաց մէջ: Բայց նոյն քահանայութիւնը՝ իշխանութիւն ունենալով կառավարելու Քրիստոսի Խորհրդաւոր մարմինն՝ այս է Եկեղեցին, կարգէ զատ ունի նաև իրաւաբանական իշխանութիւն, և այս իշխանութեան լրումն կ'ամբողջանայ Ս. Քահանայապետի մէջ. այսպէսով Քրիստոս է բնական ու անտեսանելի

Գլուխ Եկեղեցւոյ, իսկ Քահանայապետն տեսանելի Գլուխ նոյն Եկեղեցւոյ, իրրեւ փոխանորդ Քրիստոսի: Ով՞ չի տեսներ ուրեմն մերձաւորութիւնը որ կայ Ս. Հաղորդութեան և Քահանայապետական իշխանութեան մէջ. երկու գործիչ նոյն մարմնոյ, որոնցմէ մին ներքին կեանք՝ միւսն արտաքին կեանք կուտայ, մին անտեսանելի միւսն տեսանելի ազդեցութեամբ: Մին ունայնացումն է Աստուծոյ՝ մարդուն համար, միւսն բարձրացումն է մարդոյ Աստուծոյ համար. մին հնազանդութեան Գերագոյն Դպրոցն է, միւսն հնազանդութիւնը գործադրելու կեդրոնն: Ով Աստուած իմ, ինչ մեծ խորհուրդ. անհնազանդութեամբ անկեալ մարդոյն համար հնազանդութեան պտուղն է Ս. Հաղորդութիւնը, և Եկեղեցին այն քաղաքն է ուր Աստուած կ'ընդունի լիութի հպատակութիւն ու հնազանդութիւն: Այս առաքինութիւնը Եկեղեցւոյ անդամներու տեսանելի կապն է և հետեւաբար եկեղեցական կազմակերպութեան հոգին է, ուր աւելի կը փայլի այդ հոգին, հոն աւելի մերձաւորութիւն կայ Քրիստոսի և ուր կատարեալ է այդ հոգին՝ հոն Աստուծոյ ճշմարիտ քաղաքն կայ: « Երկու սէր, գրեց Ս. Օգոստինոս վեհա՛ սրբոյ մը, երկու քաղաք կառուցին, մին է սէր Աստուծոյ մինչև ուրացումն անձին՝ միւսն է սէր անձին մինչև ուրացումն Աստուծոյ »: Առաջին քաղաքը, Աստուծոյ սիրով կառուցւածն՝ Եկեղեցին է, ճշմարիտ կաթողիկէ Եկեղեցին՝ ուր արժանապէս կը պաշտուի ունայնացած՝ սիրոյ Աստուածը ի Ս. Հաղորդութեան և կը մատուցուի լիութի հնազանդութիւն իշխանութեան. երկրորդն՝ ուրացողներու, ապստամբներու, սանձարձակ հեշտասէրներու քաղաքը, ուր անձը կը պաշտուի և կ'անարգուի ամէն իշխանութիւն ու կ'ուրացուի Աստուած, ազբիւրն ամէն իշխանութեան: Իշխանութեան յարգն ու հնազանդութիւնը Աստուծոյ ընծայուելիք երկրպագութենէն բաժնել չըլլար. « Որ ձեզ լսէ, հարկ է կրկնել ու երեքինել, ինձ լսէ. որ զձեզ անարգէ, զիս անարգէ, և որ զիս անարգէ, անարգէ զառաքելն իմ »: Ասոր համար Սպանիա « Կեցցէ՛ Յիսուս ի Սուրբ Հաղորդութեան » աղաղակներուն միացուց միշտ « Կեցցէ՛ Սրբազան Քահանայապետ » բացագոնչութիւնն՝ շարունակ ու խանդավառ ցոյցերով. պատուեց զՔրիստոս իր բնական մարմնոյն մէջ՝ ծածկուած խորհրդապէս ի Ս. Հաղորդութեան. պատուեց զՔրիստոս իր խորհրդաւոր մարմնոյն մէջ յանձին Եկեղեցւոյ տեսանելի գլխոյն, որուն մէջ ծածկուած է իշխանութեան հաղորդակցութեամբ. պատուեց Եկեղեցւոյ շնորհաց անտեսանելի կենաց աղբիւրն ի Ս. Հաղորդութեան, պատուեց Եկեղեցւոյ տեսանելի կենաց վարչութեան աղբիւրն՝ Քահանայապետական իշխանու-

թեան մէջ: Երկու պատիւներ որ զիրար կ'ամբողջացնեն, երկու ձայն որ մէկմէկու արձագանգ են, երկու սէր որ կը զուգախառնին ինչպէս ճշմարիտ մարմինն Քրիստոսի՝ Անոր խորհրդաւոր մարմնոյն հետ:

Բայց լրումն քահանայութեան ունին ամէն Եպիսկոպոսներ, որոնք միանգամայն՝ առանց փոխանորդ ըլլալու Քահանայապետի, սնկէ կ'առնուն իրաւարանութեան կարգաւոր ու անմիջական իշխանութիւն իրենց յանձնուած հօտին վրայ, անոր համար Քահանայապետի իշխանութենէն զանոնք բաժնել չըլլար, այլ անոր ստորագաս մնալով կը կազմեն Եկեղեցւոյ ամբողջ վարչական մարմինն: Անոր համար կաթողիկէ Սպանիա խընցաւ կատարեալ հպատակութեամբ իր Եպիսկոպոսաց շուրջը, զանոնք պատուեց հաւատքի այս մեծ ցոյցին աւթիւ: Ո՛րքան յազիչ էր տեսնել թագաւորն ու թագուհին և արքունականներն խոնարհիլ ի համբոյր Եպիսկոպոսաց Աջոյն հրաւէրքի մը աւթիւ զոր թագաւորն ինքն տուած էր ի պատիւ նոյն Եպիսկոպոսաց: Այս մէկ մասնակի ցոյց մ'էր, սրմէ աւելի հանդիսաւոր էր անշուշտ տեսնել որ ամբողջ ազգ մը ոտքի կ'ելլէ իր Եպիսկոպոսաց ձայնին մտիկ ընելու ընդառաջ երթալու համար հոգւոց երկնաւոր թագաւորին, որ հեզ ու խոնարհ կերպարանօք Մատրիտն պիտի այցեցէր հանդիսապէս ու պիտի ստանար իրրեւ առանձին ժառանգութիւն ամբողջ Սպանիոյ թագաւորութիւնը: Ո՛րքան իրաւ է թէ ճշմարիտ հաւատքը խաղաղութեան աղբիւր է, համերաշխութեան ու սիրոյ պատճառ, որովհետեւ կը պահէ իւրաքանչիւր անգամ իր տեղը որով ուսանողն կ'ունկնդրէ ուսուցչին, հպատակն կը հնազանդի վարիչին, ստորագասն կը յարգէ իր գլուխն ու պիտի: Ահա Սպանիոյ համաժողովին մեծ նշանակութիւնը ապստամբ աշխարհի առջև, որ անշուշտ Փարիսեցւոց պէս հարկադրեցաւ իր դիտողական շռութեան մէջ ևս զայրանալ ու տրտնջալ: «Ահա ամբողջ աշխարհ Անոր ետեւէն կ'երթայ » մինչ մենք կ'աշխատինք Անկից բաժնել:

Այս համաժողովն է զոր իր բոլոր նշանակութեամբ հնար և պէտք է նորոգել մեր ժողովրդեան մէջ ջերմեռանդութեամբ Ս. Հաղորդութեան, հպատակութեամբ Քահանայապետի, հնազանդութեամբ Եպիսկոպոսաց: Հետեւաբար հարկ չկայ Սպանիոյ արքայաշուք հանդիսութեանց, համաժողով մը տօնելու համար. այս հանգէսը սկսաւ Վերնատունէ մը և կը շարունակուի ամէն այն տեղ ուր յաճախ կը հաղորդուի ժողովուրդը, ու կը պատուէ իր Տէրը այդ մեծ խորհրդոյն մէջ, ամէն ուր՝ կը կանգնին տաճարներ որոնց մէջ երկնից թագաւորն կ'ընդունի ճշմարիտ երկրպագուներ:

Իրօք համաժողովի գաղափարն նոյն ինքն Քրիստոսէ տրուած կրնանք նկատել՝ երբ նա կը հրամայէ պատրաստել « վերնասուն մի մեծ եւ զարդարեալ »: Քրիստոս Տէրն մեր մաւրի մէջ կը ծնանի եւ չունի տեղ ուր գլուխըն հանգչեցունէ առ հասարակ եւ խաչի վրայ կը մեռնի, բայց Հաղորդութեան Գերահրաշ Խորհրդոյն համար կը պահանջէ վերնատուն մի մեծ եւ զարդարեալ: Ո՛վ աստուածասէր հագիներ, որ արժանապէս կ'ընդունիք զՅիսուս ՚ի Ս. Հաղորդութեան « Ապաքէն Դուք տաճար Աստուծոյ կենդանւոյ էք », կենդանի վերնատուններ՝ մեծ ու զարդարեալ՝ հաւատքի, յուսոյ, սիրոյ եւ ուրիշ առաքինութիւններով:

Ս. Հաղորդութեան զոյգ կ'ընթանան Ս. Սրտին, Ս. Խաչին եւ Տիրամօր ջերմեռանդութիւնները. առաջինը աստուածային սիրոյ հրդեհին կեդրոնն է, ուսկից ցայտած է եւ կը ճառագայթէ Ս. Հաղորդութեան կայծն ու կրակը. երկրորդը՝ առաջին խորանն է այդ մեծ խորհրդոյն երբ նա կատարուեցաւ հեղմամբ արեան Արդարոյն Գողգոթայի վրայ. խաչին ոտորոտը կայր մայր ցաւագին, որ ողջակիզոյն էր եւ խաչակից միանգամայն իր նուիրմամբ սրդոյն եւ վշտակցութեամբ եւ այդ ցաւի անհնարին երկունքին մէջ Մայր հրատարակուեցաւ ամբողջ մարդկութեան. « Ահա մայր քո »:

Այս եւ ասոր նման խորհրդածութիւններ են, որ կ'արթնցնէ ընթերցողաց հոգւոյն մէջ, մեր պաշտելի Հօտապետն իր հոգեշունչ հովուականութիւն, որով կարծես կուգայ հրաւիրելու բոլոր մեր ժողովուրդը ողջոյն տալու « ՚ի համբոյր սրբութեան », Ս. Հաղորդութեան շուրջը, որմէ « խաղաղութեան ձայն հնչեցաւ, Ս. Ողջունիս հրաման տուաւ, սէր ընդհանուր սրբուեցաւ »: Ողջոյն տալու այս՝ միմեանց, Ս. Քահանայապետի լիութի հպատակութեամբ, կատարեալ հնազանդութեամբ Եպիսկոպոսաց: Որովհետեւ այն ատեն է որ մեր Եկեղեցւոյ մէջ ալ հոգեպէս կրնայ կատարուիլ համաժողով մը որուն երգը նախաձայնած է մեր Շնորհալին այնքան չքեղօրէն ամփոփելով քիչ բառերու մէջ Եկեղեցւոյ շինուածքին բոլոր գործիչ պատճառներն եւ անոնցմէ կանգնող աստուածային կազմակերպութիւնը:

Ուրախացաւ գնացիւ գեոց (Ս. Խորհրդոց, որոնք կը գործեն հաւատացելոց հոգւոյն մէջ եւ կը շաղեն կը զօգեն անդամներն ներքին կենօք), Քաղաք ՚ի փն շինեալ Յիսուս (Եկեղեցին, որուն հիմնադիրն ու հիմն անտեւաններն է Յիսուս), յորմէ շնորհաց վսակի հոսեան (Եկեղեցւոյ մէջ միայն կայ շնորհաց, հետեւաբար սրբութեան, հետեւաբար փրկութեան միջոցը), զոգիս մարդկան ոռոգանեն (հոգին ալ շնորհաց կիանք ունի որուն մէջ աճե-

լու է մինչև 'ի չափ լրութեան Բրիտտոսի, արդ այս անեցումն կը գործեն խորհուրդներն)։ Արքո՛ւ եւ մեզ 'ի ջրոյն կենաց (չմեռնելու համար հարկ է որ Աստուած արբեցունէ ծարաւեացս այդ ջուրը)։ հայցմանք Հոգւոյն մաշրոտակաց (Բայց իւրաքանչիւր հաւատացեալ անհատ ինքնիրմէ չէ որ կըրնայ մասնակցիլ կենաց ջրոյն, մատուակներ կան, որ քահանայք են և սոսոնց պաշտօնն է աղօթել, միջնորդել Հոգւոյն Սրբոյ մօտը և անկից ունեցած պաշտօնովն վարել, մատուակել ու արածել) Զի բանաւոր երկիրս քո (ահա ինչ դիրք ունի Եկեղեցւոյ մէջ պարզ հաւատացելոց բազմութիւնը) պտղաբերցի 'ի փառս քո (ահա հաւատացելոց պարտքը, պտղաբերիլ բարի գործքով, ապա թէ ոչ կը կտրուին ու 'ի հուր կը նետուին)։ Աստուած տայ որ այս Երգը մեր Եկեղեցւոյ համար երգուի։

Համակրելի և աշալուրջ երիտասարդն Պ. Ռ. Խըրլագեան հետեւալ չահեկան յօդուածը կը զրկէ խմբագրութեանս, զոր մեծաւ հաճութեամբ կը հրատարակեմք, հրապարակաւ մեր շնորհակալքն յայանելով իրեն։

ԲՕՄԱ ՎԵ ՄԻՆԼԵՔԼԵՐ.

Պիր գաչ կիւն էվէլ Մեճնուայը օգուրքէն, շու ֆիքիր միւսատըֆը քնդարմ օլմուշ տըր. « Բաթրիք էֆէնտի տավասընտան վաղ կէչմէյօր. եարըն Սթամպօլա կէլէճէք. Երեսփոխան մէճլիսինի թանըմայաճապ. պէօյլէճէ էրմէնի Գաթօլիք միլլէթի մահվ օլուպ կիտէճէք տիր » . . Տէմէք օլույօր քի էրմէնի Գաթօլիք միլլէթինի Երեսփոխան թէչքիլ խոլյօր! . .

Տօղլուսընը սէօյլէյիմ, պու ֆիքրի կէօրտիւկիւմտէ, թէպէսսիւմ տէն քէնտիմի տլամատըղըմը իթիւրաֆ խտէրիմ։ Զիրա սուլուը իճթիմա ինէնին մէչհուր տահիլէրի խարիզիւլտէ զէքհալարըյլա եարտըդլորը միւթալաթ վէ թէտգիգաթա լաղմէն, միլլէթ ֆիքրինին մահվյէթի է սասիհէսինէ թէմամէն վազըֆ օլամատըղլարը հալտէ, Մեճնուանըն՝ Երեսփոխանըն լաղվը իւզէրինէ միլլէթիմիլին մահվ օլամաղընը սէօյլէմէսի, հազիգաթէն ուլումը իճթիմաիհէ տլիմէրինի հայրէթլէրէ զալոք խտէճէք պիր քէչֆի ազիւմ տիր։

Հէր նէ գատար Երեսփոխանըն՝ Բօմատո թանգիմ օլընաճաք նիզամ-
նամէտէ նէ շէքլէ կիրէճէք, վազիյֆէսի, սէլահիյէթի նէ՝ օլաճաղը մալլւմ
տէյիլ իսէտէ, պալատաքի ֆիքրին էհէմմիեթինէ մէպնի պիր նէպզէճիք
թէվագգուֆ վէ թէֆէքքիւր ֆաիտէտէն խալի օլամազ :

Էվվէլա շուրասընը ունութմահալըմ քի Միլլէթ՝ լիտան, մէզհէպ,
թարիխ թէշէքքիւլի, մատտի վէ մանէվիտէքի այնիեթ վէ մէտիտ պիր
միւշարէքէթը հիտտիեթ վէ մէնֆաաթ, վէ սուրըլար ճէրէհանընտա տէրին
պիր իմթիզաճը մէվճուտիեթ իլէ եաշամըշ էշսասըն հէհէթի մէճմուա-
սընտան պաշգա պիր շէյ տէյիլ տիր. շու հալտէ, պու գատար միւթէնէվ-
վիւ վէ միւսթէլիթ էյլէրտէն թէրէքքիւպ իտէն միլլէթիմիզ նաւըլ Ե-
րեսփոխանըն վիւճուտըյլա գաիմ սուտ օլընընօր: Աճապա 300 միլլիոն
Գաթօլիքլիկին՝ Եպիսկոպոս վէ Բաթրիք ինթիսապընտա զէրրէ գատար
միւտախէլէ իթմէտիքլէրինտէն, միլլիեթլէրինէ խալէլ կէլիեօրմու. ա-
ճապա օնըլար ինթիսասթըր միլլիեթլէրէրվէրանէտէն աբլմի տիրլէր: Բօ-
մատո իթթիխազ իտիլէճէք մուգարրէրաթտան մալլւմաթըմըզ եօգ իտէ
տէ, շահէտ Բարա հաղրէթլէրի, Էվրօրատա, Ասիատա, Ամէրիգատա,
Աֆրիգատաքի 300 միլլիոն Գաթօլիքլէրէ հարտըղը մուամէլէյի պիզէ տէ,
եանի 120 պին էրմէնի Գաթօլիքլէրէ տախի թէշմիլ իթսէ, պիզիմ Բաթ-
րիք վէ Եպիսկոպոսարըմըղը աօղրուտան աօղրուեա թաւին իթսէ, պիզի
տէ Գիլիսէնին պաղրընտ տահա սըզը պիր սուրէթտէ պաղրատա, աճապա
պու 300 միլլիոն գաթօլիքլիկին միլլիեթլէնէ հիշ պիր զարար արիզ օլ-
մատըղը հալտէ, պիզիմ միլլիեթլէրինէ հիքմէթէ մէպնի գալիլ օլաճագ
տըր. Գիլիսէ պիզի տէ քէնտիսինէ տահա սըզը պիր սուրէթլէրապթ իթսէ,
աճապա միլլիեթլէրինէ Գաթօլիքլիք հէհէթի ճամիէյի վստիեթի իշինտէ
ղայպ օլուրմու. . ֆագաթ պուշը տիւշիւմէք՝ Գիլիսէեէ գարշը պիր հաղա-
րէթ տիր քի, թէքզիպի իշին թարիխին ֆէյեաղը էնվարընտ պագմագ
քեաֆի տիր: Գիլիսա միլլիեթլին տիւշմէնի տէյիլ, ասըլ խալիպի տիր. զիրա
թէէստիւտինտէն ագտէմ գալմլար, միլլէթլէր հէքտիկէրինէ գարշը տիւշ-
մէն, մահվը էլզէմ պարպար նաղարըյլա պագարըրտը. իթթիլալար,
խուսումէթլէր, մուհարէպէլէր՝ միւթէմատի վէ թապիի պիր հալտէ պու-
լընընօրտը. թէտրիա իթտիկի ագաիտը ուլուվիիէ, թէլզիլն իթտիկի
ախլէտազ նէճիյպէ սահէսինտէ, Գիլիոյս հալտը հալաշ միլլէթլէրի հէք-
տիկէրինէ հաղաշտըմըշ, ջօվիմիզմի օրթատան գալտըմըշ, վէ միլլիեթլէ
ֆիքրինի վագիյֆի ֆիքրի իւզէրինէ իթթինատ իտէրէք, ասըլ խալիզի օլ-
մըշ տըր:

Միլլէթիմիզ Բօմա իլէ նէ գատար թէմէտիւք իտէրսէ, օ տէրէճէ մէտէնի վէ միւրէճճահ պիր հաւաթա նայիլ օլաճաղը պէտիհիհաթտան տըր : Իլահի օլան Գիլիստեա սարըլտըղընտա, սարըլտըն ագընթըննա՝ վէ շալս-սիհէթլնի պօղաճագ փուվլէթլէրին խթիլսաընա զալէպէ չալալ, վէ գըրգ ասը ոճնրա պիլէ շան սւ շէրէֆլէ, մէտէնիհէթ վէ քէմալիհէթլէ միւնէվլէր շալսիհէթլնի ճիհանըն էնպարը հայրանընա արզ իտէ պիլիւր : Գաթօլիք վազիյֆէսի իչին ֆէտայը ճան խէպիլի տիմէք տիր : վէ պիր միլլէթ գատար վազիյֆէշինաա աւտալարընըն մըգտարըլա մէպսութէն միլթէնուսիպ պիր սուրէթտէ սահէի մէտէնիհէթտէ ախըը մէվզի իտէր :

Պու գատար միլթալաթ, միլլէթիմիզին Գիլիստա տահա գալի պիր սուրէթտէ մէրպութ օլմասըլա տիւչարը փաիլ օլմահաճաղընը կէօթէր-մէքտիր քի, պու հագիգէթի պիլթիւն թաշրա ճէմաթըմըզ թասուիգ իտէր :

Երեսփոխան տախմա քէնտիսինէ միլլէթին վէքիալէթի սըֆաթը միւ-պէճճէլէսինի աթֆ իտիտօր. — 1. Սըրֆ Սթամպօլտան միւրէքքէպ օլան պիր Երեսփոխան, Սթամպօլտն 7 եւ 8 պին էրմէնի գաթօլիկի օլտըղը հալտէ, հիչ պիր վագըթ թաշրաստա պուլընան 100 պինի միլթէճապըզ էրմէնի Գաթօլիքիկինի թէմալ իտէմէզ. պու էօյլէ Ֆահիշ պիր խիթիպ-տատ, պիր միւսավաթսըզըզ տըր քի, պունա թաշրալար հիչ պիր վա-գըթ րազի օլմասպլար. — 2. Երեսփոխան գանուէն միլլէթի թէմալ իթտիկինտէ, միլլէթին էֆքեարընը, հիսսիեաթընը, իթիեաճընը, վէ պիր թապիրլէ՝ միլլէթին հալէթի րուհիհէսինի արզ իթմէքտէն պաշա պիր վազիյֆէսի եօզ տըր. պու վազիյֆէսինի իյֆա իթմէտիկինտէ, հագգ ուգ-թաի նազարընտան պու Երեսփոխան մանէն էօլմիւշ տիր, վէ միլլէթին վէքեալէթի միւնգաթի օլուր :

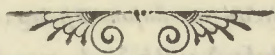
Իշթէ Բարա հագրէթլէրինին, Սրանիա գրալը Ալֆօնս հագրէթլէրի-նին, էվրօքա ըիճալը տէվլէթինին, էապիմը միլթէֆէքքիլին, վէլհալը պիլթիւն Գաթօլիք ճիհանընըն թագտիրլէրինէ, մուհապպէթլինէ նայիլ օլան Բաթրիք Թէրգեան էֆէնտի հագրէթլէրինէ գարշը էն ատի պիր աւտամա սէօյլէնէմէնէճէք սէօզլէրի, եարըլմաեաճագ մուսմէլէի, պու Երեսփոխան սէօյլէտի, հարտը. եինէ պու. Երեսփոխան, սիտա թագըմը պագը աւտամ-լարը սեազլանտըրարագ, էրմէնի Գաթօլիյին տիւլմէնը պիամանը պու-լընան պագը գագէթալարըն թէլգինաթընը ճանա միւնէթ աւտ իտէրէք, քիլիսալարըմըզտա, Քրիստոսուն պուլընաղը պիր մահալտէ, Ֆրանսա իթթիլալը քէպիրլինտէ իթթիլալընըն Նօթր Ծամ սը Բարի քիլիստըն-

տաւ ետքը զիւլէթի անտըրըր նիւմանիշէրէ սարտըլար. իշթէ պու-
երեսփոխան տըր քի, սաֆ, բագ, նէճիյպ գալպլի Բաթրիք Թէրզեան
էֆէնտիյէ վէ Բաբա հազրէթէրինէ գալիսէն մէրպութ պուլնան էրմէնի
Գաթօլիք ճէմաթը վէքեալէթի մուգատտէսէսինի քէնտիսինէ աթֆ իտէ-
եօր. միլլիէթիմիզ, բաթրիքիմիզէ, տիւնհանըն թագալիւրիյէ բարլսեան
Թէրզեան էֆէնտիյէ գարը, Բաթրիքիսանէնէ, Քիլիսաեա խիւաֆկիր օլ-
մաղա թէզահիւր իթմէզ: ... Բաթրիկէ մուալէնէթ իթմէքլէ, հիւքիւմէթ
նէզտիստէ ումուրը միլլիէն իշին բաթրիքլէ միւշթէրէքէն վէ միւթթէհի-
տէն թէզպալիւսաթա պուլնմագլա, սայ ու զայրէթ սարֆըլա, էֆրա-
տը միլլէթիմիզէ մէքթէպլէր, սանտիեէ ախտ միւշտիսէլէր աչմագլա,
պէօյէճէ միլլէթին ետրալարըն ֆիլիէն թէտալի իթմէքլէ՝ միլլիէթիմի-
զի իզհար իտէպիլիւրիզ:

Արթըզ միլլէթ Երեսփոխանըն պու հարէքէթինէ գարը լագայտ գա-
լամագ. էօյլէ պիր գաչ թեմտէն կէլէն իքի իւշ իմզալը հախօտ հարմա՝
թապիպ թէլէզլուսֆընըն Երեսփոխան թարաֆընտան պիւթիւն շախտիե-
թինէ աթֆ օլնմասընա միլլէթ պուլնտան ոօնրա արթըզ թէհամմիւլ լտէ
մէնէրէք, պիր շախս կիպի բրօթէսթօհա գալգըշաճագ տըր:

15 Հոկտեմբեր 1911, միլլէթիմիզին պիր ա՛նը թարիխիսի օլաճագ
տըր: Իմբէրաթօրլարըն, Բաբալարըն, Տահիլէրին վէ Մարտիրոսլարըն
միւշպպէտ շէհրինտէ, Քրիստոսուն վէքլի մուգատտէսի վէ 300 միլիոն
Գաթօլիքէրին Րէխի լուհանիսի պուլնան Բաբա Օնլնճը Բիոս հազրէթ-
լէրինին էնզարը ալիլէրի թահթընտա, պիւթիւն Եպիսկոպոս վէ Արքե-
պիսկոպոսլարըմըզտան միւթէշէքքիլ ֆէվզէլատէ պիր Սինօզ, սըրֆ մա-
հալի պիր շէյ օլմահան վէ Եպիսկոպոս վէ Բաթրիք ինթիսապը կիպի
ումում Գաթօլիք Քիլիսասընա միւթէալլիզ մէտաիլիմիզի հալ վէ զաիլէ-
լէրիմիզի տէֆն իտէճէքլէր, վէ պիւթիւն միլլէթ, էնզար ու գալպի Բա-
բա վէ Բաթրիք հազարաթընա թէվէճճիւհ իտէրէք՝ « Պետրոս նէրէտէ,
պիզտէ օրատա »! սէտսեը պէլիզինի պիւթիւն լուհընըն սաֆիեթ, նէճա-
պէթ, սամիմիեթ վէ տինտարըղըլա թէլէֆֆիւզ իտէճէք...

Ռաֆայել Խրլագեան

Եւրոպայի կամ Կրօնական Ազատութեան Սահմանի

Բողոքականութեան մէջ

Ազատախոհութեան աղետալի սկզբունքը ծնունդ առաւ Լուտերի անսանձ կիրքերէն, և հիմնական վարդապետութիւն դառնալով, բողոքական համայնքի հաստատուն սկզբունքները հիմն ի վեր տապալեց: Աստուածաբանական ստպարէզէն՝ ուր անպատմելի աւերներ գործեց սրբութեանց և նուիրական հաւատալեաց դաշտին վրայ, սողսկեցաւ մտաւ այն՝ — Բնական յառաջխաղացութեամբ, — փիլիսոփայական հողին վրայ. դողացուց սարսեց անոր հիմերն ալ և թունաւորեց մարդկեղէն մտաց ազնիւ սերմերը. չթողուց անապական և ոչ մի ճշմարտութիւն. նախ տարակոյս. ապա մութում. հուսկ ուրեմն ուրացութիւն, և ծնունդ առին բանապաշտութիւն, աստուածականութիւն, նիւթապաշտութիւն, անաստուածութիւն, բոլորն ալ բողոքականութեան գիւածին վիժածներ: Եւ այժմեան քաղաքական սպերասան յաւակնութիւններ բողոքներն են այս դժոխատեղի Մեզերային, որ կ'արհամարհէ սկզբունք և իշխանութիւն:

Բողոքական եկեղեցւոյ կամ անթիւ եկեղեցեաց մի մասը, որ դեռ չուզէր բանի մը հաւատալու միսթարութիւնէն բոլորովին զրկուիլ, կ'ողբայ իրաց այս ընթացքը. կ'արտասուէ օր ըստ օրէ գործուած անդարմամանելի աւերներու վրայ՝ հաւատալեաց, բարոյական ու քաղաքացիական զգացմանց, մինչև իսկ ընտանեկան յարաբերութեանց մէջ: Եւ որպիսի՞ցաւ է տեսնել որ համազգայինք կը միտեն այս քաղաքայուող շէնքին. և նոյն իսկ մեր մէջ կան թեթեամիտներ որ ազատութեան դիմակէն խարուած կ'ուզեն ընդգրկել այս փտախտաւոր սկզբունքները: Ի Գերմանիոյ բողոքական Աւետարանական եկեղեցւոյ ներկայացուցիչք կը զարհուրին այս ահեղաքայլ ապականութեան ի տես. եկեղեցական բարձրագոյն ժողով մը կարգեցին քանի մը տարի առաջ իբրեւ գերագոյն դատաւոր հաւատալեաց և մոլորութեանց: Սխալակո՞ն է այն թէ անխալ. եթէ սխալական, ապա ուրեմն ոչ ոք պարաւանդուած է հնազանդելու. եթէ անխալ, ուսկի՞ց առած է այդ հեղինակութիւնն ու ճոխութիւնը: Եւ Ս. Պետրոսի Աթոռէն՝ ում տուաւ Յիսուս ամէն իշխանութիւն, և զոր հիմ դրաւ՝ Գլուխ և Վարդապետ իր եկեղեցւոյն, ինչո՞ւ քաժնուեցան. այդպէս պիտի գոսանայ այն

ամէն ուռ որ ի Յիսուս չէ հաստատուած . այդպէս պիտի մոլորի ամէն ոչ-
խար որ Պետրոսէն և անոր Փոխանորդէն չարածուիր :

Վերջերս այդ ժողովը ի գործ դնել ուզեց իշխանութեան ձեւ մը .
դատեց շատ զօրաւոր Հովիւ (Պատուելի) մը : Սա՛ Տ. Եաթոյ , քսան ամս
ընենրէ ի վեր Գօլթնեայի սահմանին մէջ Հովուութիւն կ'ընէր , քաջ բեմ-
բասաց և շատ սիրուած : Սակայն քսան տարիէ ի վեր մոլորութիւններ կը
վարդապետէր : Ո՛չ ոք կրցաւ լռեցնել զինքը , թող թէ շանթահարել այդ
ապիրատ լիզուն , որ կը յաւակնէր ուրանալ ամէն սրբութիւն , մինչև Քրիս-
տոսի աստուածութիւնը : Երբ մոլորութիւնք այս ահաւոր համեմատութեան
հասան , վրդավեցան խիղճները և մօտալուտ կարծանման առաջքն առնելու
համար խմբուեցաւ Բարձրագոյն ժողովը : Ութսուն Հովիւներ խնդրագիր
ներկայացուցին ի ջատագովութիւն Եաթոյի . և սա զինքը պաշտպանեց՝
ապաւինելով բողոքական ազատախոհութեան եգիտին ներքեւ . կերպով մը
խրաւաւք ունէր . բայց իր անօրինակ ժպրհութիւնը , ազատախոհութեան
սկզբունքին այս անհեղեղ ծնունդը , զարհուրեցուցած էր ժողովը , որ քա-
ջութիւնն ունեցաւ — թէև ո՛չ տրամաբանական — դատապարտելու զԵա-
թոյ և զայն հետեւիկոս հրատարակելու և պաշտօնանկ ընելու : Եաթոյ պի-
տի հնազանդի՞ն ?! ..

Բողոքական հերետիկոս Եկեղեցին անգամ կը պակշի ԻԻՐ իսկ սկզբուն-
քէն և զայն կը դատապարտէ . որչափ մտածելու ևն զայն իւրացնել ու-
զող ուրիշ համայնքներ կամ անհատներ...

ԹԵՄԵՐՈՒ ԶԱՅՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՍԱՆ ՏՐԱՄԱՒՐՈՒԹԵԱՆՑ

Բողոք Հայ - Կաթողիկէ Ժողովրդեան Արաբկիրի

Արաբկիր, 1 սեպտ. ն.տ. 1911

Նկատելով որ Կ Պօլսոյ մեր հասարակութեան մէջ վերջերս տեղի
ունեցած դէպքերն ազատամբութիւն մ'է եկեղեցական օրինաւոր իշխա-
նութեան դէմ .

Նկատելով որ հոգեւոր պետի մը հանդէպ տւելի ծանր անարգանք մը կարելի չէ երեւակայել քան իր սեղդած կոնգակն հրապարակաւ այրել .

Նկատելով որ այս անարգանքն միայն Ամենապատիւ Գերերջանիկ Հոգեւոր Տիրոջ անձին վրայ չի դադրիր, այլ անկից մինչեւ Սրբազան Քահանայապետին դէմ կ'երթայ՝ որու հրամանաւ կոնգակն գրուած է, և անկից ալ մինչեւ Յիսուսի Քրիստոսի անձին դէմ, որու նա երեւելի փոխանորդն է երկրի վրայ .

Նկատելով որ ամէն կաթողիկէ անուն կրող անձ պարտաւոր է, ըստ աստուածային օրինաց, առանց վերապահութեան ընդունելու իրեն իբրեւ հաւատալիք աւանդուածը, ինչ որ կ'ընէ կոնգակը եկեղեցւոյ աստուածային գրութեան վրայ .

Մենք Արարիկերի հայ-կաթողիկեայքս մեր բոլոր սեփմն կը բողոքենք վերոյիշեալ անորակելի արարքներուն դէմ :

Միանգամայն ամենահղու հազանդութիւն կը յայտնենք Ամենապատիւ Գերերջանիկ հոգեւոր Տիրոջ հանդէպ, որու կոնգակը ի մեծ սարսափութիւն ամենուս կարգացուեցաւ մեր եկեղեցւոյն բեմէն և այս մեր բողոքագրով իր այնչափ վշտացեալ հայրական ազնիւ Սրտին դոյզն ինչ մխիթարութիւն հայթայթելով մենք զմեզ երջանիկ կ'զգանք :

Կը հեշտիմ Սոռազրութիւնք .

Փ . Պիւսի

Տնօրէն Պատասխանատու

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ամենապատիւ կաթողիկոսին նոր Կոնգակին վրայ խորհրդածութիւն մը .	էջ 179
Բօնա վի միջերթի	» 184
Ծաղոյ կամ Կոնգակի Սարսափ Բողոքականութեան մեջ	» 188
Թեմերու Զայնակցութիւն Կաթողիկոսական Տրամադրութեանց	» 189

